

הכשת נחש

דף מידע בעריכת: יואב גרשון

רקע

הכשת נחש עלולה בסבירות גבוהה לגרום למוות, זאת במידה והאדם שהוכש אינו מגיע לבית החולים בזמן סביר. בעיקר בעונת האביב ותחילת הקיץ - עת הנחשים נמצאים במלוא פעילותם ובלוטת הארס מלאה, הסיכוי (והסיכון) לפגוש נחש - גדולה מתמיד.

בתקופה זו רבים מטיילים באתרי הטבע, מעבדים ומחדשים את גינות הנוי ועוברים ללבוש ולמנעל קייצי (סנדלים, כפכפים) - ועל כן יש לחזור ולשנן את עיקרי הזהירות הנדרשת, מה לעשות כדי לטפל מיידית באדם שהוכש ומה לא לעשות.

הנחשים

הנחשים משתייכים לתת-סדרה של משפחת הזוחלים, הכוללת כ-2300 מיני נחשים. במדינת ישראל כ-35 מיני נחשים, אשר מתוכם שמונה ארסיים (צפע ארץ-ישראלי, צפע החרמון, אפעה מגוון, שפיפון הנגב, עכן גדול, עכן קטן, שרף עין-גדי ופתן שחור). נחשים ארסיים חיים בכל שטחה של מדינת ישראל, אך נחש הצפע הוא היחיד, המצוי צפונית לבאר-שבע. **יש להתייחס לכל הכשת נחש כאל הכשת נחש ארסי!**

מנגנון ההכשה של נחש הצפע

שיני הארס של הצפע ארוכות, והן מחוברות אל לסתו העליונה. בזמן מנוחה מוסתרות שיני הארס בקפלי עור החניכיים. כאשר הצפע מתכוון להתקפה הוא מרים את פלג גופו הקדמי, מכונן את ראשו אל הקורבן ומטיל אותו במהירות לכיוונו. במקביל שולף הצפע את שיני הארס ומחדיר אותן אל גוף הקורבן. השרירים, העוטפים את בלוטת הארס, מתכווצים ומזריקים את הארס דרך השיניים החלולות. פעולת הזרקת ארס הצפע נמשכת שבריר שנייה.

השפעות הארס – כללי

ארס הנחש מורכב מתמיסה מימית, המכילה מיני חלבונים, מלחים וחומרים נוספים. לאחר ההזרקה אל מקום ההכשה מתחיל הארס לגרום לנזק מקומי, ובהמשך חודר אל דרכי הלימפה ומגיע אל מחזור הדם ואל אברי הגוף השונים.

פעילות המוטוקסית

עלול לגרום לדימומים פנימיים, הן כתוצאה מפגיעה בדפנות כלי הדם (הגורמת לבריחת נוזלים ומרכיבי דם אל מחוץ לכלי הדם) והן כתוצאה מפגיעה במנגנון הקרישה.

פעילות ציטוטוקסית

עלול לגרום להרס תאים, אשר עמם הוא בא במגע. פעילות זו, היא הגורמת להופעת בצקות ושלפוחיות מלאות נוזל או דם באזור ההכשה.

פעילות נוירוטוקסית

עלול לגרום להפרעות קשות במערכת העצבים המרכזית וההיקפית - שיתוק של שרירי הגוף ואף שיתוק של שרירי הנשימה.

פעילות קרדיוטוקסית

עלול לגרום להפרעות קצב לב (בעיקר שרף עין גדי).

פעילות אנאפילקטית

במקרים מסוימים עלול לגרום לאנאפילקסיס כתגובה לחלבוני הארס.

סימנים ותלונות

מקומיים

סימני שיניים - לא קיים דפוס קבוע לסימני השיניים בהכשת נחש ארסי. עלולים להופיע שני סימני דקירה, סימן אחד, שריטות ואף מספר סימני שיניים.

כאב מקומי, בצקת והמטומה - יופיעו עשרות דקות עד שעות לאחר ההכשה.

שלפוחיות - מלאות נוזל צלול ו/או דם.

פסים אדומים (לימפאנגייטיס) עלולים להופיע פרוקסימלית למקום ההכשה.

תחושת נימול ועקצוץ - בגף המוכשת.

סיסטמיים

חולשה, הזעה, בחילה והקאה, דופק מואץ, נשימה מאומצת, דימומים מאיברי גוף אחרים (רוק, שתן, צואה או הקאות דמיות) וסימני הלם.

פרקוסים, הפרעות קצב לב ודיכוי הכרתי עד איבוד הכרה.

הטיפול

- הרחק הנפגע מהנחש והעבר אותו למקום בטוח.
- דאג למנוחה מוחלטת של הנפגע והרגע אותו.
- הסר בגדים ותכשיטים מהאיבר המוכש.
- נקה וחטא את מקום ההכשה.
- קבע את האיבר המוכש.
- אם מתפתחים סימנים סיסטמיים או אם קצב התפתחות הנזק המקומי מהיר, ספק חמצן בריכוז מכסימלי והחדר עירוני היקפי ((בגף הבריאה).
- פנה כל מקרה הכשה לחדר מיון.
- דקירה בשוגג משיני ארס של נחש מת עלולה לגרום להזרקת ארס - אם גופת הנחש נמצאת במקום האירוע, יש לאסוף אותה בזירות לכלי קשיח, ולפנותה לבית-החולים.

איסורים

- אסור לחתוך את מקום ההכשה! (הארס יחדור בקלות למחזור הדם).
- אסור למצוץ ארס! (נזק למטפל).
- אסור להניח חסם עורקים! (נזק חמור לאיבר).
- אסור לקרר או לחמם את מקום ההכשה!
- אסור לתת לאדם שהוכש מזון או שתייה!
- אסור לרדוף אחרי הנחש!